

*seria*  
BEZDROŻA  
CLASSIC



Bezdroża

# Ukraina zachodnia

Tam szum Prutu, Czeremoszu...

mistrzowska  
ochrona **ERGO**  
# **HESTIA**

**Autorzy przewodnika:** Krzysztof Bzowski, Artur Grossman, Aleksander Strojny

**Współpraca:** Kinga Chojnacka, Dorota Felcenloben, Janusz Kowalczyk, Karolina Kwiecień, Teresa Węgrzyn

**Aktualizacja:** Adam Warszawski

**Redaktor prowadzący:** Agnieszka Krawczyk

**Redakcja:** Agnieszka Szmuc

**Opracowanie map:** Jan Leja

**Źródło pochodzenia danych kartograficznych:** © OpenStreetMap contributors; [www.opendatacommons.org/licenses/odbl](http://www.opendatacommons.org/licenses/odbl)

**Opieka techniczna:** Miron Kokosiński

**Skład:** Jan Szczurek

**Projekt okładki:** hotmedia Jan Paluch

**Zdjęcie na okładce:** Yuriy Vlasenko | Shutterstock.com

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli. Autorka oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorka oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: [redakcja@bezdroza.pl](mailto:redakcja@bezdroza.pl)

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?beukr8>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzje.

Wydanie VIII

ISBN: 978-83-283-5151-6

Copyright © Helion, 2019

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**



Aleksander Strojny  
Krzysztof Bzowski  
Artur Grossman

# Ukraina zachodnia

Tam szum Prutu, Czeremoszu...



© fotosutra | Depositphotos.com

*Tam szum Prutu, Czeremoszu,  
Hucułom przygrywa,  
A wesoła kołomyjka  
Do tańca porywa.  
Dla Hucuła nie ma życia,  
Jak na połoninie.  
Gdy go losy w doły rzucą,  
Wnet z tęsknoty ginie.*

Józef Korzeniowski  
Czerwony pas

**Kup książkę**

**Poleć książkę**

# Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

## Flaga Ukrainy



## Polskie placówki dyplomatyczne

**Konsulat Generalny  
Rzeczypospolitej Polskiej  
we Lwowie, ul. Franki 108,**

79011 Lwów,

☎ +380 322957990,

dziurny +380 952600200

(dla połączeń z zagranicy),

🌐 <https://lwow.msz.gov.pl>



## Przelicznik walut\*

Hrywna (UAH), dzieli się

na 100 kopiejek

100 UAH = 14,11 PLN

1 PLN = 7,09 UAH

1 EUR = 30,53 UAH

1 USD = 26,87 UAH

\* kurs z dnia 1.03.2019 r.

## Herb Lwowa



## Ważne telefony

Straż pożarna: **101**

Policja: **102**

Pogotowie ratunkowe: **103**

Całodobowy telefon  
alarmowy do konsulatu w  
razie nagłych wypadków  
losowych: **+380 95 2600 200**

Przy trudnościach  
w przekraczaniu granicy  
polsko-ukraińskiej:  
**+380 322957970**



## Elektryczność

Napięcie w gniazdku ma  
średnio 220 V, ale jego  
częste skoki i chwilowe  
zaniki powodują, że  
w powszechnym użytku są  
UPS-y i stabilizatory napięcia.



## Strefa czasowa

Ukraina leży w innej strefie  
czasowej niż Polska –  
obowiązuje czas letni  
(UTC +3 godz.) oraz czas  
zimowy (UTC +2 godz.).  
Na Zakarpaciu wiele osób  
posługuje się czasem  
środkowoeuropejskim  
(czyli również polskim,  
w lecie UTC +2 godz.),  
przesuniętym względem  
kijowskiego o godzinę  
do tyłu. Jednak wszystkie  
oficjalne rozkłady jazdy  
podawane są w czasie  
kijowskim.



## Zdrowie

Stan publicznej służby  
zdrowia na Ukrainie nie jest  
najlepszy. Każdy pacjent  
musi sam płacić za leki,  
a turyści także za wizytę  
u lekarza. W ostatnich latach  
wzrasta liczba zachorowań  
na odrę i gruźlicę. Turystom  
zaleca się zabranie leków  
na żołądek i unikanie picia  
wody z kranu.

**Kup książkę**

**Poleć książkę**



### Turystyczny savoir-vivre

- Przyjęte w Polsce zasady zachowania są respektowane również na Ukrainie.
- Ukraińcy są wyczuleni na kwestie historyczne, lepiej więc się nie wdawać w dyskusje polityczne. Do narodowych i lokalnych symboli (godła, flagi, emblematy itp.), również tych uznawanych za kontrowersyjne, podchodźmy z odpowiednim wyczuciem, w żadnym wypadku nie należy samowolnie ich usuwać czy niszczyć.
- Wchodząc do świątyń, należy zadbać o odpowiedni, skromny ubiór, w niektórych możemy zostać poproszeni o zakrycie ramion i dekoltu.



### Inne przydatne informacje

- **Bezpieczeństwo:** Z uwagi na niestabilną sytuację polityczną Ukrainy warto sprawdzić informacje podawane przez polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Na miejscu uważajmy na kieszonkowców oraz osoby fałszywie podające się za pracowników różnych służb (policji, celników, pograniczników itp.).
- **Ubezpieczenie:** Przed podróżą na Ukrainę należy wykupić ubezpieczenie zdrowotne. Nie obowiązuje tu karta EKUZ, a koszty leczenia pokrywa się z własnej kieszeni.
- **Noclegi:** rezerwując miejsce, należy korzystać ze sprawdzonych ofert i upewnić się, że w obiekcie jest ciepła woda oraz autonomiczne ogrzewanie.

**Kup książkę**



### Przepisy drogowe

- Polskie prawo jazdy jest honorowane.
- **Dozwolone prędkości:** w terenie zabudowanym 50 km/godz.; poza terenem zabudowanym: 90 km/godz.; na drogach ekspresowych: 110 km/godz.
- Dopuszczalny **poziom alkoholu we krwi:** 0,0 promila.
- **Pasy bezpieczeństwa:** istnieje obowiązek ich używania, choć mieszkańcy Ukrainy sami rzadko się do tego stosują.
- **Apteczka:** jej posiadanie jest wymagane.



### Przydatne zwroty

0 – нуль	4 – чотири	8 – вісім
1 – один	5 – п'ять	9 – дев'ять
2 – два	6 – шість	10 – десять
3 – три	7 – сім	100 – сто

1000 – тисяча  
 nie – ні (nie chcę – не хочу)  
 dzień dobry – добрий день!  
 dobry wieczór – добрий вечір!  
 do widzenia – до побачення!  
 dziękuję – дякую  
 przepraszam (za coś) – пробач / пробачте  
 przepraszam (grzecznościowo)  
 – перепрошую  
 nie rozumiem – не розумію  
 ile to kosztuje? – скільки це коштує?  
 gdzie jest...? – де знаходиться...?  
 wejście – вхід  
 wyjście – вихід  
 otwarte – відчинено  
 zamknięte – зачинено  
 pomocy! – допоможіть!

**Poleć książkę**

# Zobacz koniecznie

## 1 Lwów

Leżący na rzece Pełtwią Lwów to perła zachodniej Ukrainy. Przez wieki był miejscem, gdzie mieszały się narody, języki i religie, dlatego nie sposób zwiedzać Lwowa bez znajomości jego złożonej historii, zwłaszcza najnowszej. Śladem wielokulturowej przeszłości są wspaniałe zabytki: katedra łacińska, świątynie ormiańskie i żydowskie, olśniewająca opera czy pałac Potockich. Klimatyczna starówka ze wzgórzem zamkowym od 1998 roku znajduje się na liście UNESCO. Turysta zmęczony zwiedzaniem może odpocząć w jednej z licznych restauracji przy pysznym jedzeniu albo skorzystać z bogatej oferty kulturalnej Lwowa.

Zob. s. 116.



© Ttyfonov | stock.adobe.com

Kup książkę

Poleć książkę





© Igor Banaszczuk | Shutterstock.com

## 2 Kamieniec Podolski

Stolica Podola szczyci się zabytkową twierdzą z XVI stulecia, górującą nad malowniczym jarem rzeki Smotrycz. Potężny zespół zamkowy z licznymi basztami o strzelistych dachach to prawdziwa perła wśród ukraińskich warowni. W średniowieczu bronił tych terenów przed naporem tureckim, dziś dumnie konkuruje o uwagę z zabytkami Starego Miasta: pięknie odremontowanymi kamieniczkami, ratuszem, cerkwią ormiańską i katedrą św.św. Piotra i Pawła. Zob. s. 350.

## 3 Chocim

Kto czytał *Trylogię* Henryka Sienkiewicza, wprost nie może pominąć na swej trasie leżącego nad Dniestrem Chocimia. Niegdyś to niewielkie miasteczko rozslawiło króla Jana III Sobieskiego, dziś kusi turystów dobrze zachowaną twierdzą. Warto zajrzeć tu latem, w trakcie festiwalu historycznego. Zob. s. 343.

© kamienczanka | Shutterstock.com



Kup książkę

Poleć książkę



© Havoc | Shutterstock.com

## 4 **Żółkiew**

Na północ od Lwowa wiedzie trasa do miasta, które śmiało można nazwać perełką architektoniczną Ukrainy. Dzięki królowi Janowi III Sobieskiemu miasto zyskało barokowy sznyt i największą na Ukrainie synagogę. Odwiedzających zachwyci piękny rynek z historycznymi kamienicami, rozległy zamek, wspaniała kolegiata Królowej Niebios i inne zabytkowe świątynie. Zob. s. 437.



© rustamank | Depositphotos.com

**Kup książkę**

**Poleć książkę**





## 5 Drohobycz

Miasteczko swe powstanie zawdzięcza położeniu na średniowiecznym szlaku solnym, ale to dzięki pisarzowi Brunonowi Schultzowi zostało uwiecznione na kartach historii. Ściągają tu wielbiciele *Sklepów cynamonowych*, choć coś dla siebie znajdą tu także wielbiciele drewnianej architektury sakralnej. Zob. s. 163.



Kup książkę

Poleć książkę



© Yevgen Belich | Shutterstock.com

## 6 Truskawiec

Znane uzdrowisko, z zachowaną częściowo XIX-wieczną zabudową, w którym można wypocząć w miłej scenerii lub podreperować swoje zdrowie. Lecznicza woda mineralna Naftusia każdego postawi na nogi. Umiarkowany klimat, kryształowo czyste powietrze i szeroka oferta zabiegów sanatoryjnych dodatkowo uprzyjemnią pobyt. Zob. s. 192.

© Yevgen Belich | Shutterstock.com



**Kup książkę**

**Poleć książkę**





## 7 Użhorod

Centrum Zakarpacia, regionu słynącego z winiarstwa i kuchni. Prawdziwe miasto w tygliku kultur: ukraińskiej, węgierskiej, rumuńskiej. Materialne dowody na współistnienie tu wielu narodów znajdziemy w użhorodskim skansenie, gromadzącym najwybitniejsze dzieła architektury ludowej Zakarpacia. Warto przyjechać tu wiosną, w okresie spektakularnego kwitnienia tysięcy drzew wiśniowych. Zob. s. 225.





© Ruslan Lytvyn | Shutterstock.com

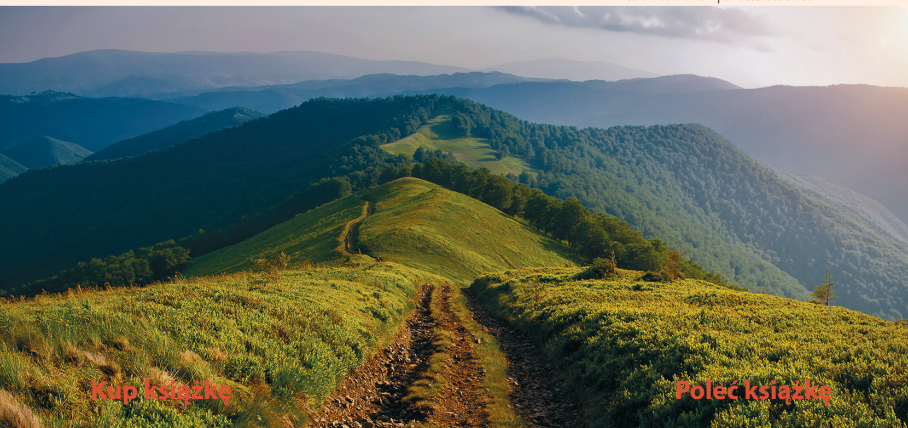
## 8 Stanislavów / Iwano-Frankiwsk

Ruchliwe, głośne i duże miasto, którego zabytki – zwłaszcza barokowe – zapierają dech w piersiach. Ukraina zachodnia w pigułce. Niedaleko w góry i blisko do bardzo cywilizowanego świata. Kto chce poznać nowoczesne oblicze prężnie rozwijającego się ośrodka kulturalnego i przemysłowego, powinien tu zajrzeć. Zob. s. 328.

## 9 Pasma Czarnohory

Dzikie i rozległe połoniny karpackie przyciągają na zachód Ukrainy zapalonych piechurów oraz miłośników niezapomnianych górskich panoram. Zainteresowaniem cieszy się zwłaszcza pasmo Czarnohory ze szczytem Howerla, najwyższe w tej części Karpat, z pięknym roślinością alpejskiej. Pasma leży w granicach wyjątkowego regionu etnograficznego – Huculszczyzny. W podgórskich wioskach zachowały się tradycje górskie: kolorowe stroje, skoczna muzyka, charakterystyczne, drewniane budownictwo. Zob. s. 282.

© Wiesław Jablonski | Shutterstock.com



Kup książkę

Poleć książkę





## 10 Ławra Poczajowska

Ponoć kiedy w XIII w. Tatarzy plądrowali ruskie ziemie, uchodzący z Kijowa mnisi osiedli na poczajowskiej górze. Inna legenda głosi, że niegdyś na jej szczycie ukazała się w słupie ognia Bogurodzica i zostawiła w skale ślad swojej stopy. Dziś Ławra Poczajowska to najświętsze miejsce Ukrainy, narodowe sanktuarium, do którego ściągają rzesze wiernych. Zob. s. 399.

## 11 Halicz

Mityczne miasto, którego herb, kawka w złotej koronie na białym polu, stał się później godłem całej Galicji. Bardzo ładnie położone nad doliną Dniestru, niegdyś stolica Rusi Halickiej. Dziś o dawnym znaczeniu ośrodka świadczą jedynie górujące nad miasteczkiem ruiny legendarnego zamku Kazimierza Wielkiego. Na terenie Halicza i okolic utworzono rezerwat architektoniczno-historyczny. Zob. s. 317.





© Prystaj | Deoisitphotos.com

## 12 Krzemieniec

Krzemieniec nazywano kiedyś „wołyńskimi Atenami”. Jest tu mnóstwo ciekawych zabytków, na czele ze słynnym Liceum Krzemienieckim, do którego uczęszczał urodzony w tym mieście Juliusz Słowacki. Atrakcje Krzemieńca wprost toną w zieleni gajów, sadów i parków, a komu mało kontaktu z przyrodą, może się wybrać w piętrzące się wokół miasta Góry Krzemienieckie. Zob. s. 384.



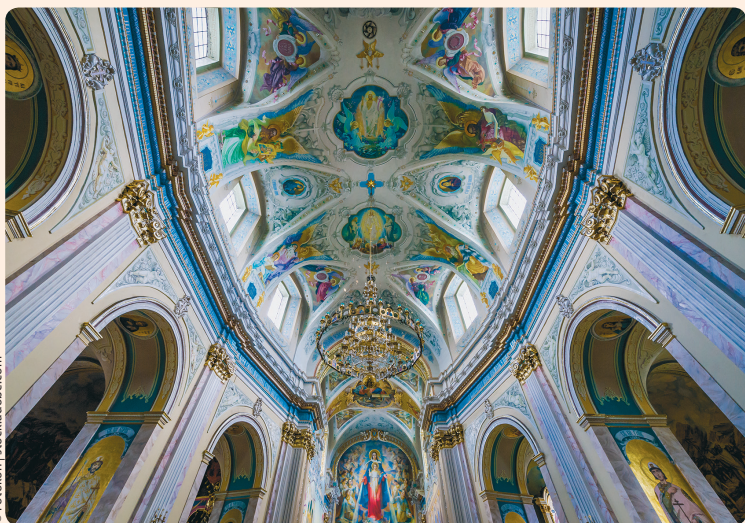
© Bartośhd | Deoisitphotos.com

Kup książkę

Poleć książkę



© Fotokorn | stock.adobe.com



## 13 Tarnopol

Tarnopol jest chyba „najbardziej ukraińskim” z ukraińskich miast – aż 90% mieszkańców jasno i pewnie deklaruje swoją narodowość. Jest tu kilka interesujących zabytków, ocalałych po zawieruchach wojennych. Współczesny Tarnopol to duży, gwarny i dynamiczny ośrodek miejski, zwrócony ku przyszłości i postępowi. Zob. s. 409.

© Ivan Merino | Shutterstock.com



**Kup książkę**

**Poleć książkę**



© FB studio | Shutterstock.com

## 14 Czerniowce

Najwłaściwsze miejsce, aby poczuć ducha bukowińskiej ziemi – ziemi pogranicza, łączącej losy Ukraińców, Polaków, Żydów, Rosjan, Rumunów... Sławna jest otwartość i tolerancja tutejszych mieszkańców, ukształtowana przez lata współżycia pięciu różnych narodów. Kościoły, zbory, cerkwie i synagogi, pięć domów narodowych, nazwy ulic funkcjonujące w co najmniej trzech językach i wielojęzyczność mieszkańców – wszystko to tworzy obraz niezwykłego miasta. Zob. s. 254.

© Marianna Janowska | Shutterstock.com



Kup książkę

Poleć książkę

# Lwów i okolice

Lwowa nikomu nie trzeba polecać. Niedgdyś był stolicą Galicji, dziś jest centrum kulturalnym kraju i regionu. Leży na styku Roztocza, Niziny Nadbużańskiej i Wyżyny Podolskiej, pośród wysokich wzgórz, na które wspina się wąskimi uliczkami. Wśród niespełna 730 tys. mieszkańców, głównie rzecz jasna Ukraińców, ale i wielu Rosjan, żyje także kilka tysięcy Polaków. Miasto nie przypadkiem wciąż porównuje się z Krakowem. Przyciąga bowiem nie tylko uroczą starówką, niezliczonymi zabytkami i pięknym położeniem, ale i intensywnym życiem nocnym. Knajpki, restauracje, puby konkurują o wolny czas z teatrami, muzeami i salami koncertowymi. Tu nie można się nudzić. Nie na darmo pisano: „O Lwowie, zabaw wszelkich wynalazku! / Pełno tu ludzi, pełno wszędzie wrzasku. / Gdzie czas przepędzić, gdzie pieniądze tracić? / Tylko we Lwowie, choćby i przepłacić!” (*Silva rerum* A. Polanowskiego).

Pozostałości po ormiańskiej i żydowskiej dzielnicy, katolickie kościoły, cerkwie unickie i prawosławne oraz widoczne gdzieś niedługo resztki polskich napisów przy odrobinie wyobraźni pozwolą poczuć klimat tej małej ojczyzny Ukraińców, Polaków, Żydów, Ormian i innych narodów. Po gwałnym Lwowie warto chwilę odpocząć w pobliskich miejscowościach, kryjących ciekawe zabytki i mających interesującą historię.

## Lwów

- ✦ **opera** (s. 127) – symbol nowożytnego Lwowa
- ✦ **katedra ormiańska** (s. 129) – wspaniałe freski Henryka Rosena
- ✦ **cerkiew Uspieńska** (s. 131) – późnorenesansowa fundacja gospodarów mołdawskich
- ✦ **kościół Bernardynów** (s. 133) – najpiękniejsza świątynia miasta
- ✦ **kaplica Boimów** (s. 134) – manierystyczne arcydzieło
- ✦ **katedra łacińska** (s. 135) – zaklęta w kamieniu historia Polski
- ✦ **rynek Starego Miasta** (s. 136) – renesansowe serce Lwowa
- ✦ **Cmentarz Łyczakowski** (s. 142) – jedna z największych polskich nekropolii

## Okolice

- ✦ **Dublany** (s. 155) – zespół budynków Akademii Rolniczej
- ✦ **Hodowica** (s. 153) – późnobarokowy kościół
- ✦ **Janów** (s. 152) – grób Konstancji Poniatowskiej
- ✦ **Nawaria** (s. 153) – piękny kościół
- ✦ **Obroszyn** (s. 152) – rezydencja arcybiskupów krakowskich
- ✦ **Zadwórze** (s. 154) – polskie Termopile

**Kup książkę**

**Poleć książkę**



## Lwów

Львів; 📍 726,8 tys.

Znaczenie i miejsce Lwowa na współczesnej Ukrainie (podobnie jak niegdyś w Polsce) jest głęboko osadzone w historii. A trzeba przyznać, że historia owa jest niełatwa, wielowątkowa i ciągle żywa. Warto pojechać do Lwowa, by obejrzeć zabytki przeszłości i sprawdzić, jaka przyszłość czeka to wspaniałe miasto.

### Historia

Lwów leży w kotlinie Pełtwi (lewego dopływ Bugu), otoczonej niewielkimi wzniesieniami. To właśnie na tych wzgórzach w połowie XIII w. książę halicko-wołyński Daniel założył gród, który swą nazwę zawdzięczał synowi księcia – Lwu. Leopold, Lemberg, Lwów, Львів – to określenia, jakie bywały używane w długiej historii miasta z lwem w herbie.

Jeszcze w XIII w. gród zyskał rangę stolicy księstwa, a jego korzystne położenie na szlakach handlowych, zapewniające bezpośrednie kontakty z kupcami m.in. z Torunia, Krakowa, Wrocławia i Pragi, legło u podstaw bogactwa jego mieszkańców. Lata 40. XIV w. przyniosły zagładę grodu Lwa. Ruś Halicka pogrążyła się w chaosie kilkuletnich walk armii polskiej, węgierskiej, litewskiej i tatarskiej o dominację nad tym terenem. W 1349 r. Lwów wraz z całą Rusią Halicką trafił pod zarządek Polski. Gród odbudowano, przenosząc go i lokując w pobliżu pierwotnej osady (nowe prawa miejskie otrzymał w 1356 r.). W owych czasach błyskawicznie eliminowano skutki zniszczeń. Podniesiony z ruiny Lwów już od XIV w. odzyskiwał rangę stolicy Rusi i jako główny ośrodek województwa ruskiego przez cztery kolejne wieki dzielił losy państwa polskiego.

Działalność handlowa i rzemieślnicza oraz funkcja militarna umocniły znaczenie Lwowa jako najważniejszego, aż do końca XVIII w., miasta południowo-wschodnich ziem Rzeczypospolitej. Nastąpił jego rozwój terytorialny, wzrastała liczba ludności (koniec XVI w. – ponad 12 tys., połowa XVII w. – 33 tys., w tym ok. 25% Żydów). Od samego początku był organizmem wielonarodowym (zamieszkiwanym przez Polaków, Rusinów, Niemców, Żydów, Ormian i in.), a w konsekwencji wielokulturowym. Stał się miastem trzech metropolii – katolickiej (od 1412 r. biskupstwo), prawosławnej (od 1539 r. biskupstwo, w 1700 r. przekształcone w unickie) i ormiańskiej. W XVII w. doczekał się nawet własnej uczelni wyższej – Akademii Jezuickiej (1661).

W okresie wojen XVII w. Lwów zyskał miano obrońcy wiary (łac. *semper fidelis* – zawsze wierny) i odegrał znaczną rolę militarną. Bezskutecznie był oblegany w 1620 r. przez Tatarów, w 1648 i 1655 r. przez wojska kozackie Chmielnickiego. Kryzys gospodarczy kraju i zniszczenia wojenne sprawiły, że ośrodek od 2. poł. XVII w. zaczął podupadać. Miary nieszczerstwa dopełniło w 1704 r. splądrowanie go przez wojska szwedzkie Karola XII.

W 2. poł. XIX stulecia wprowadzono w mieście szereg innowacji cywilizacyjnych, których brak dzisiaj jest dla nas rzeczą nie do wyobrażenia. Na ulicach Lwowa zapaliły się latarnie gazowe w 1858 r., a w Wilnie – w 1864 r. Wodociągi i kanalizacja pojawiły się już w 1878 r., podczas gdy w Krakowie dopiero w 1901 r. (Wprowadzenie wodociągów przyczyniło się do postępu w walce z chorobami zakaźnymi, dzięki czemu spadła śmiertelność.) W 1885 r. zainstalowano pierwszą linię telefoniczną, która połączyła Lwów z Krakowem i Wiedniem. Z kolei w czasie, gdy w Warszawie ludzie podziwiali pierwszą elektryczną

**Kup książkę**

**Poleć książkę**



© Adam Warszawski



Lwów, panorama z kopca Unii Lubelskiej

latarnię uliczną, we Lwowie otwarto dużą elektrownię miejską (1900). Nawiasem mówiąc, wynalazca lampy naftowej i prekursor przemysłu naftowego, Ignacy Łukasiewicz, ściśle związany był z tym miastem – tu pracował jako aptekarz.

„Co za wrażenie – europejskie miasto. Asfalty, chodniki, nie kocie łby jak w Żytomierzu czy Berdyczowie” – w 1919 r. zachwycała się Lwowem Anna Prószyńska. „W 1910 roku młodzież szkolna we Lwowie »pozwała sobie na bardzo nie stosowne i nieprzyzwoite uwagi – jak pisze historyk Andrzej Chwalba – obrzuca osoby grubiaństwem«, a fiakrzy lwowscy »mijając automobil, biją w niego batem bez żadnego powodu« – żalili się kierowcy”. Za to tramwaj szybko stał się dumą miasta. Po raz pierwszy wyjechał na ulice Lwowa w 1894 r. podczas trwania Powszechnej Wystawy Krajowej. Był to pierwszy tramwaj na ziemiach polskich. Lwów wyprzedził Moskwę, Warszawę i wiele innych mniejszych miast Europy Środkowo-Wschodniej. Na początku wieku XX wyeliminowano brzydkie zapach

Pełtwi, zasklepiając jej koryto. Powstał wielki Lwów, rozwijający się na wszystkich poziomach i we wszystkich kierunkach.

Jego prężny rozwój osłabiła nieco I wojna światowa i wojna polsko-ukraińska o Galicję Wschodnią, lecz go nie przerwała. Zabójczym dla miasta miał się dopiero okazać okres 1939–45 i jego konsekwencje. Wprowadzenie autonomii umożliwiło niezwykle rozkwit życia kulturalnego i politycznego. Nie sposób tu wymienić wszystkich towarzystw i osób – Polaków i Ukraińców, gazet, wydawnictw, które zaistniały i przewinęły się przez stolicę Galicji i Lodomerii.

We wrześniu 1939 r., bezskutecznie szturmowany przez wojska niemieckie, poddał się dopiero Sowietom. Po klęsce wrześniowej schronienie znalazło tu wielu pisarzy i naukowców polskich, a część z nich podjęła nawet współpracę z miejscowymi instytucjami sowieckimi. Działał tu np. T. Boy-Żeleński. Po ataku Niemiec na ZSRR w czerwcu 1941 r. NKWD rozstrzelało m.in. w osławionych Brygidkach ponad 8 tys. uwięzionych uprzednio Ukraińców,

**Kup książkę**

**Poleć książkę**

Polaków i Żydów. Kolejny najeźdźca nie okazał się lepszy – w nocy z 3 na 4 lipca 1941 r. Niemcy, przy współudziale batalionu Nachtigall, aresztowali i rozstrzelali grupę wybitnych przedstawicieli nauki i kultury polskiej (m.in. K. Bartla, T. Boya-Żeleńskiego, A. Cieszyńskiego, W. Dobrzanieckiego, R. Longchamps de Bériera, W. Krukowskiego, A. Łomnickiego, T. Ostrowskiego, S. Ruzewicza, K. Vetulaniego).

Miasto wyzwolono w wyniku walk (23–27 lipca 1944 r.) wojsk sowieckich, z udziałem jednostek Lwowskiego Okręgu AK pod dowództwem płk. W. Filipkowskiego. O tym, że pozostanie ono w rękach sowieckich, zdecydował sam Stalin. Po zakończeniu działań wojennych większość Polaków przesiedlono do kraju. Okres sowietyzacji to czas stagnacji i popadania miasta w otchłań prowincjonalności.

Dziś Lwów na powrót walczy o odzyskanie dawnej pozycji metropolii, tym razem w ramach wolnej Ukrainy. Czy to się uda? Z pewnością, ponieważ miasto nie ma innych konkurentów w regionie i posiada wielkie możliwości. Lwów znów stara się zaistnieć w przestrzeni pomiędzy Kijowem a Krakowem, organizując festiwale, konferencje itp. Ciągłe jeszcze potrzeba wielkich nakładów finansowych na modernizację i ratowanie od zagłady tutejszego dziedzictwa – wspólnego dorobku kultury polskiej i ukraińskiej.

## Warto zobaczyć

### Tramwajem po lwowskim bruku

Wsiadając do zazwyczaj przepełnionego lwowskiego tramwaju, np. do „szóstki” lub „dziewiątki”, warto sobie uświadomić, iż powiezie on nas taką samą

trasą, jaką 100 lat temu jeździli ówcześni mieszkańcy miasta. Trzeba wybrać się na taką tramwajową eskapadę nie tylko z uwagi na to, że kosztuje raptem kilka hrywien, ale i dlatego, że z okien pojazdów zobaczymy znaczną część starego Lwowa – rynek, Podwale, Ossolineum, politechnikę, kościół św. Elżbiety i dworzec kolejowy (w zależności, którą linię wybierzemy i gdzie do niej wsiądziemy, pojedziemy trasą, która na starówce zatacza mniejszą lub większą pętlę). Pierwszy tramwaj wyjechał na ulice miasta w 1894 r. w czasie trwania słynnej Powszechnej Wystawy Krajowej, po której – tak na marginesie – do dziś, w parku Stryjskim, pozostały szczątki wystawowych pawilonów. Ów środek lokomocji wzbudził wielkie emocje wśród mieszkańców, był to bowiem pierwszy tego rodzaju pojazd na ziemiach polskich w ogóle. Tramwaj, późniejsza duma Lwowa, pojawił się zatem wcześniej niż w wielu innych miastach Europy Środkowej. Przed wojną dobrym duchem lwowskich tramwajów był niejaki Buwaj, śpiewający pasażerom rozmaite piosenki rodem z Kulparkowa (przezwiśko zawdzięczał temu, że ponoć każdy swój utwór zaczynał od frazy „*Buwaj ty zdorowa*”).

Tramwajem dojedziemy do samego serca miasta, na jego rynek. Wsiadamy na wprost wejścia do ratusza, tuż przy kamienicy nr 17, gdzie obok siebie mieszczą się towarzystwa kulturalne polskie, czeskie i niemieckie.

Zaczynamy zwiedzanie na placu przed dworcem kolejowym. Gmach **głównego dworca kolejowego** to duma miasta, wielkie osiągnięcie sztuki inżynierskiej początku XX w. Budynek, wzniesiony w latach 1899–1903 wg projektu W. Sadłowskiego, utrzymany jest, jak większość gmachów użyteczności

**Kup książkę**

**Poleć książkę**

publicznej tych czasów, w stylu wiedeńskiego historyzmu. Spacer dworcowymi korytarzami może zaskoczyć wielu turystów polskich, nieprzywykłych do „mikrokosmosu” wschodnich *wokзалów*.

W okolicach dworca znajduje się pętla tramwajowa. Wsiadamy do tramwaju nr 6 lub 9 i jedziemy dwa przystanki, by wysiąść na początku ulicy Bandery (вул. Бандери), pod potężną bryłą **kościół św. Elżbiety**. Obiekt wybudowano w latach 1903–11. Jest dziełem przede wszystkim zwycięzcy konkursu, jaki rozpisano na projekt – Teodora Talowskiego, profesora Politechniki Lwowskiej. Inicjatywę budowy świątyni podjęto, aby uczcić tragiczną śmierć zamordowanej przez szaleńca pięknej cesarzowej Elżbiety – małżonki Franciszka Józefa, zwanej popularnie Sissi.

Kościół został zaprojektowany jako trójnawowa bazylika z halą krzyżującą się z transeptem. Do wielkich gotyckich katedr z zachodu Europy nawiązuje pięcioprzęsłowy korpus z gwiazdzistymi sklepieniami w nawie głównej i krzyżowo-żebrowymi w bocznych. Ściany prezbiterium obiega galeryjka zwana tryforium. Fasada również wygląda tak, jakby

została przeniesiona prosto z Francji – zdobi ją wspaniała rozeta, a wieńczy grupa Ukrzyżowania wykonana przez Piotra Wójtowicza w 1910 r. Wyposażenie wnętrza nie przetrwało czasów „barbarzyńców ze Wschodu” – kościół został zamieniony na magazyn. Na przeprowadzenie generalnego remontu zdecydowali się grekokatolicy, którzy – gospodarząc tu od 1990 r. – dodali do wezwania św. Elżbiety także i św. Olgę.

Dalej, przy Bandery 12, wznosi się siedziba **Politechniki Lwowskiej** zaprojektowana przez Juliana Zachariewicza, który świadomie zastosował rozwiązania rodem ze stolicy Austrii, nawiązując do wiedeńskiej Technische Hochschule na Karlsplatz. Gmach wybudowany w latach 1873–77 jest utrzymany w stylu wiedeńskiego historyzmu, korzystającego z osiągnięć innych epok.

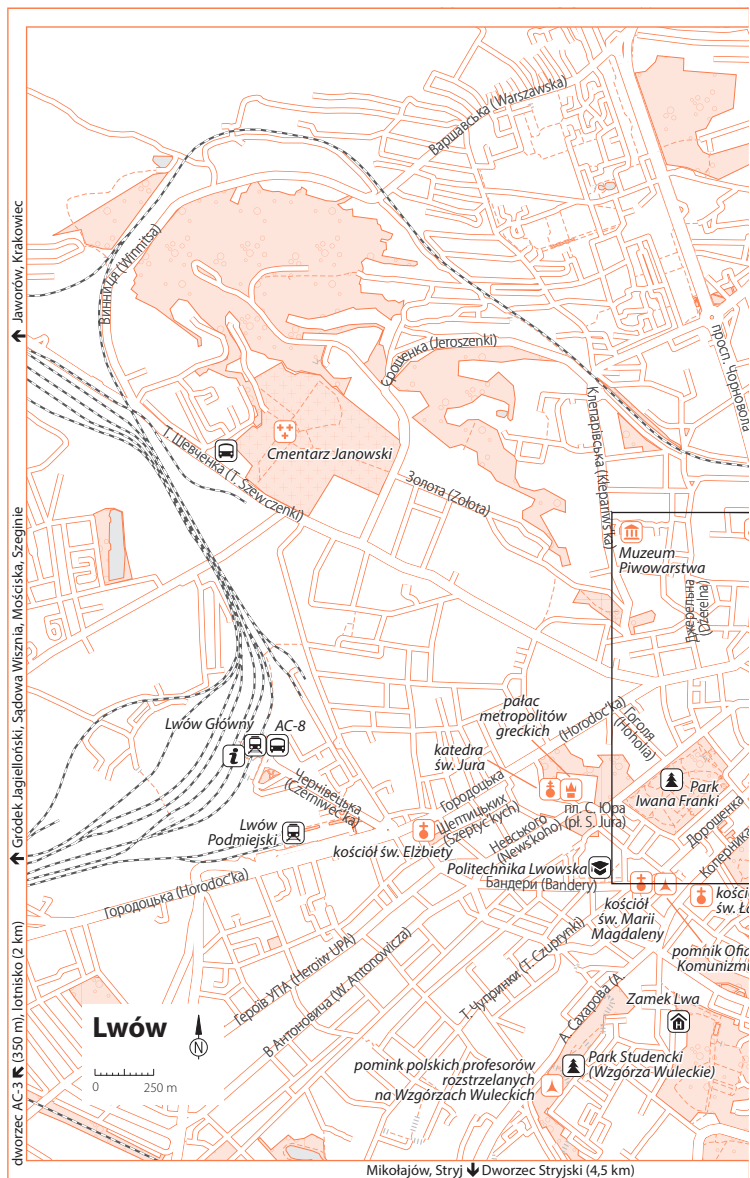
Imponującą budowlę, świetnie dziś utrzymaną i zawsze wypełnioną młodzieżą, dzieli na dwa skrzydła wysunięte nieco do przodu i ozdobione majestatyczną kolumnadą wejście główne, czyli portyk. Wieńczy go grupa rzeźb dłuta Leonarda Marconiego, symbolizujących Inżynierię, Mechanikę i Architekturę. Pod

### Święty Jur

Święty Jur to rusiński św. Jerzy. Jerzy jako obrońca wiary to częsty motyw we wschodniej kulturze i sztuce. Według legendy był kapadockim rycerzem i męczennikiem z czasów panowania cesarza Dioklecjana. Kult tego świętego najwcześniej, bo już w IV w., przyjął się na wschodzie cesarstwa, a od VI stulecia także w Italii. Ikonograficzne przedstawienie św. Jerzego jako walczącego ze smokiem pojawia się dopiero w XII w. Legendy z nim związane służyły często za kanwę rozmaitych opracowań literackich. O ile katolicyzm zarzucił kult św. Jerzego i włożył go między bajki, to na Wschodzie wciąż jest czczony. We Lwowie rozmaitych wizerunków św. Jerzego jest bez liku. Ikonę przedstawiającą świętego rycerza walczącego ze smokiem znajdziemy niemal w każdej cerkwi. Najpiękniejsza rzeźba tego świętego znajduje się na szczycie katedry unickiej. Jerzy widnieje nawet na frontonie hotelu George. O żywotności kultu tego świętego we współczesnej Ukrainie świadczy postawienie w latach 90. w centrum Lwowa na placu Hryhorenka (przed komendą milicji) pomnika, w którym przedstawienie św. Jerzego pokonującego smoka upamiętnia zaginionych w akcji milicjantów.

nimi widnieje łańciska sentencja: *Litte-  
ris et Artibus*. W przedsiönku wiodącym  
do klatki schodowej (wchodząc z lewej)

można zobaczyć popiersie samego twór-  
cy budynku z 1910 r. Wewnątrz, prócz  
wspomnianych schodów oraz biblioteki,

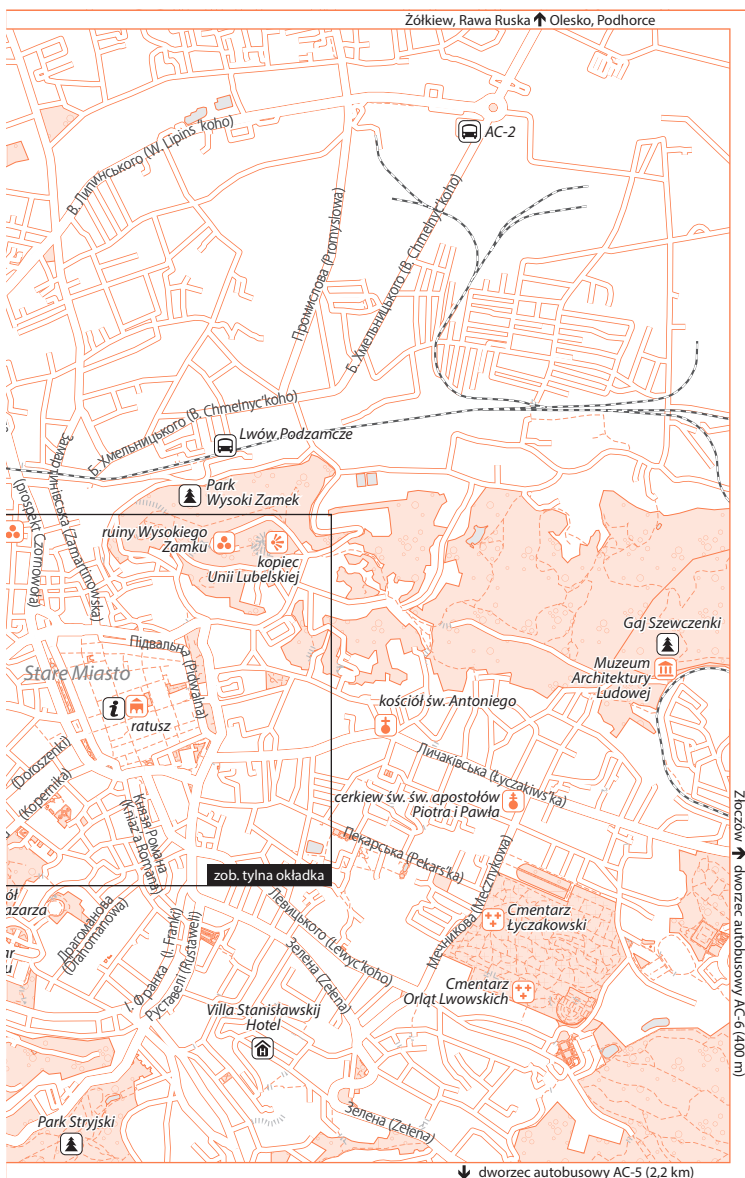


**Kup książkę**

**Poleć książkę**

szczególnie ciekawym pomieszczeniem jest aula z cyklem 11 obrazów Jana Matejki.

Spod politechniki koniecznie wybierzmy się na spacer w kierunku północno-zachodnim – np. ulicą Karpins'koho (był.



**Kup książkę**

**Poleć książkę**



# Spis treści

NIEZBĘDNIK TURYSTY .....	2
ZOBACZ KONIECZNIE .....	6
ZAPLANUJ PODRÓŻ .....	17
WYDARZENIA KULTURALNE.....	29
10 ZASAD ODPOWIEDZIALNEGO PODRÓŻOWANIA.....	32
<b>INFORMACJE PRAKTYCZNE .....</b>	<b>33</b>
Przed wyjazdem .....	33
Przejazd i powrót .....	37
Na miejscu .....	39
Turystyka górska – informacje ogólne .....	43
Aktywny wypoczynek .....	50
Informacje A–Z .....	51
<b>KRAJ W PIGUŁCE .....</b>	<b>58</b>

<b>INFORMACJE KRAJOZNAWCZE .....</b>	<b>59</b>
Charakterystyka geograficzna.....	59
Przyroda .....	63
Historia .....	65
Polityka i gospodarka .....	87
Spółeczeństwo .....	89
Język.....	96
Religia .....	97
Kultura i sztuka .....	100
Kuchnia.....	107

<b>ZWIEDZANIE UKRAINY ZACHODNIEJ .....</b>	<b>113</b>
<b>LWÓW I OKOLICE .....</b>	<b>115</b>
Lwów.....	116
<b>KRESY, PROWINCJA</b>	
<b>I SKLEPY CYNAMONOWE .....</b>	<b>157</b>
Chyrów (Хирів).....	158
Dobromil (Добромил).....	161
Drohobycz (Дрогобич) .....	163
Gródek Jagielloński (Городок) .....	171
Jaworów (Яворів) .....	173

Komarno (Комарне) .....	176
Lubień Wielki (Великий Любін) .....	177
Mikołajów (Миколаїв).....	178
Mościska (Мостиська) .....	180
Niżankowice (Нижанковичі).....	182
Nowe Miasto (Нове Місто).....	182
Rozdół (Роздін).....	183
Rudki (Рудки) .....	184
Sambor (Самбір) .....	185
Sądowa Wisznia (Судова Вишня) .....	188
Sławsko (Славське).....	188
Stryj (Стрий) .....	190
Truskawiec (Трускавець).....	192
Żurawno (Журавне).....	196
Żydaczów (Жидачів).....	197

## **Trasy górskie – Bieszczady Wschodnie (Верховинський вододільний хребет) .....**

<b>ZAKARPACIE .....</b>	<b>205</b>
Berehowe (Берегове) .....	206
Chust (Хуст) .....	209
Czynadziejewo (Чинадієво).....	212
Karpaty (Карпати) .....	213
Mukaczewo (Мукачеве) .....	213
Pereczyn (Перечин, węg. Perecseny).....	218
Rachów (Рахів) .....	219
Solotwina (Солотвино).....	221
Swalawa (Свалява).....	222
Tiańczów (Тячів).....	223
Użhorod (Ужгород).....	225
Wielkie Berezne (Великий Березний, węg. Nagyberezna).....	230
Wynohradiv (Виноградів).....	231

## **Trasy górskie – połonina Borżawa (Полонина Боржава).....**

## **Trasy górskie – połonina Krasna (Полонина Красна) .....**

## **Trasy górskie – Świdowiec (Свидовець).....**

<b>POKUCIE, HUCULSZCZYŻNA I BUKOWINA.....</b>	<b>253</b>
Czerniowce (Чернівці).....	254

**Kup książkę**

**Poleć książkę**

Jaremcze (Яремче).....	265	Brody (Броди).....	372
Jasina (Ясіня).....	267	Brzeżany (Бережани).....	376
Kołomyja (Коломия).....	268	Grzymałów (Гримайлів).....	380
Kosów (Косів).....	273	Husiatyn (Гусятин).....	382
Kuty (Кути).....	275	Krzemieniec (Кременець).....	384
Śniatyn (Снятин).....	275	Mikulínce (Микиулінці).....	394
Wierchovina (Верховина).....	277	Milatyń Nowy (Новий Милятин).....	395
Worochta (Ворохта).....	278	Olesko (Олесько).....	396
<b>Trasy górskie – Czarnohora (Чорногора).....</b>	<b>282</b>	Poczajów (Почаїв).....	398
<b>Trasy górskie – Beskidy Pokuckie (Покуцькі Карпати).....</b>	<b>296</b>	Podhajce (Підгайці).....	402
<b>Trasy górskie – Połoniny Hryniawskie (Гринява, Гринявські гори).....</b>	<b>299</b>	Podhorce (Підгірці).....	403
<b>Trasy górskie – Gorgany (Горгани).....</b>	<b>305</b>	Podkamień (Підкам'янь).....	405
<b>STANISŁAWÓW I HALICZ.....</b>	<b>315</b>	Stare Siolo (Старе Село).....	406
Bursztyn (Bursztynów, Бурштин).....	316	Świrz (Свірж).....	408
Halicz (Галич).....	317	Tarnopol (Тернопіль).....	409
Horodenka (Городенка).....	322	Trembowła (Теребовля).....	413
Nadwórna (Надвірна).....	322	Wiśniowiec (Вишнівець).....	415
Obertyn (Обертин).....	325	Zbaraż (Збараж).....	417
Rohatyn (Рогатин).....	327	Złoczów (Золочів).....	420
Stanisławów (ob. Iwano-Frankiowski) (Івано-Франківськ).....	328	<b>ZE LWOWA NA RÓŁNOC.....</b>	<b>425</b>
<b>KRAINA WIELKICH TWIERDZ.....</b>	<b>337</b>	Bełz (Белз).....	426
Borszczów (Борщів).....	338	Beresteczko (Берестечко).....	427
Buczacz (Бучач).....	339	Czerwonogród (Krystynopol, Червоноград).....	429
Chocim (Хотин).....	343	Kamionka Bużańska (Kamionka Strumiłowa, Кам'янка-Бузька).....	431
Czortków (Чортків).....	345	Radziechów (Радехів).....	432
Jazłowiec (Язловець).....	348	Rawa Ruska (Рава-Руська).....	433
Kamieniec Podolski (Камянець-Подільський).....	350	Sokal (Сокаль).....	434
Skala Podolska (Скала-Подільська).....	365	Uhnów (Угнів).....	436
Zaleszczyki (Заліщики).....	366	Zółkiew (Жовква).....	437
Żwaniec (Жванець).....	367	<b>SŁOWNICZEK POLSKO-UKRAIŃSKI.....</b>	<b>442</b>
<b>W SERCU UKRAINY ZACHODNIEJ.....</b>	<b>371</b>	<b>SPIS MAP I PLANÓW MIAST.....</b>	<b>456</b>
Bóbrka (Бібрка).....	372	<b>SPIS RAMEK.....</b>	<b>456</b>
		<b>INDEKS.....</b>	<b>458</b>
		<b>AUTORZY PRZEWODNIKA.....</b>	<b>461</b>
		<b>LEGENDA.....</b>	<b>462</b>

# Spis map i planów miast

Ukraina zachodnia .....	przednia okładka	Mukaczewo .....	214
Trasa 1 .....	17	Użhorod.....	226
Trasa 2.....	19	Pokucie, Huculszczyzna i Bukowina.....	252
Trasa 3.....	21	Czerniowce.....	258
Trasa 5.....	23	Czarnohora .....	285
Trasa 6 .....	25	Stanisławów i Halicz .....	314
Trasa 7.....	26	Okolice Halicza .....	320
Trasa 8.....	27	Stanisławów (Iwano-Frankiwnsk).....	332
Regiony Ukrainy zachodniej.....	113	Kraina wielkich twierdz.....	336
Lwów i okolice.....	114	Kamieniec Podolski – Stare Miasto.....	353
Lwów.....	120–121	Kamieniec Podolski.....	355
Plan wnętrza		W sercu Ukrainy zachodniej.....	370
katedry Wniebowzięcia NMP.....	134	Brzeżany .....	377
Kresy, prowincja i sklepy cynamonowe.....	156	Krzemieniec.....	387
Drohobycz.....	165	Tarnopol .....	411
Truskawiec.....	194	Ze Lwowa na północ .....	424
Zakarpacie.....	204	Lwów – Stare Miasto.....	tylna okładka

# Spis ramek

Będąc pięć dni na Pokuciu i w Bukowinie..	20	Uwaga na przełazki! .....	46
Gdy masz jeden dzień		Pomoc na szlaku .....	49
na zwiedzenie Lwowa.....	22	Wody Zakarpacia .....	60
Spędzając tydzień w pobliżu Lwowa.....	24	Z życia codziennego w dawnym	
Mając trzy dni		województwie ruskim w XVI–XVII w.....	66
na zwiedzenie ziemi halickiej .....	26	Godło i barwy Ukrainy.....	67
Spędzając tydzień na Zakarpaciu .....	28	Książęta.....	69
Ukraina zachodnia w internecie.....	34	Inkorporacja Rusi.....	70
Przejścia graniczne .....	38	Rada perejaśławska .....	72
Ukraińskie koleje.....	41	Mychajło Hruszewski (1866–1934) .....	75

**Kup książkę**

**Poleć książkę**

# PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION



- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW  
w działający bankomat!

**Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!**

<http://program-partnerski.helion.pl>



Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast? Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

## W przewodniku:

- niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- szczegółowe opisy regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- kalendarium wydarzeń kulturalnych
- liczne ciekawostki
- przydatny słowniczek

**34** plany i mapy

**103** ramki z ciekawostkami

**8** tras zwiedzania kraju



zobacz koniecznie



niezbędnik turysty



przejrzysty układ



mapy z oznaczeniem atrakcji



polonika



Księgarnia internetowa:  
<http://bezdroza.pl>



Zamówienia telefoniczne:  
**0 801 339900**



**0 601 339900**

➤ <http://bezdroza.pl/promocje>  
Przewodniki najchętniej czytane:  
➤ <http://bezdroza.pl/bestsellery>  
Zamów informator podróżniczy:  
➤ <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA  
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice  
tel.: 32 230 98 63  
e-mail: [bezdroza@bezdroza.pl](mailto:bezdroza@bezdroza.pl)  
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-5151-6



9 788328 351516 >

Cena 49,90 zł